Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

AI ontwikkelingen

voor Griffies

18/09/2026

Introductie

Wie staat er voor je?

- Jurriaan Raaijmakers
- Hoofddocent RADIO
- Digitaal adviseur, consultant, trainer (DigiBeter)
  - Strategie en beleid
  - Governance
  - (nieuw) tools / applicaties
  - Opleidingen, traject & kennis
  - Verandertraject
- Ambassadeur digitaal veilig in de wijk
- DigiBeter Podcast & Nieuwsbrief

Inhoud

Deel 1 – Ontdekken van verantwoord gebruik van generatieve AI – ontwikkelingen, kansen én risico's

- Willen
  - De risico's van AI gekoppeld aan het werk van de griffie
  - Pauze – stickeren post-its
    - > Welke risico's zien jullie?
    - > Hoe verwachten jullie dat AI jullie werk verandert?
  - Vervolg willen – dieper op risico's
    - > Wat vraag je van je leverancier(s), waarom
- Mogen
- Verandering van het werk van de griffie
  - Waarom is het nu tijd voor actie?
- Landing, handelingsperspectief & afronding

4

1. Willen

Wat wil je nadat je weet wat de risico's zijn, technisch kan en juridisch mag

5

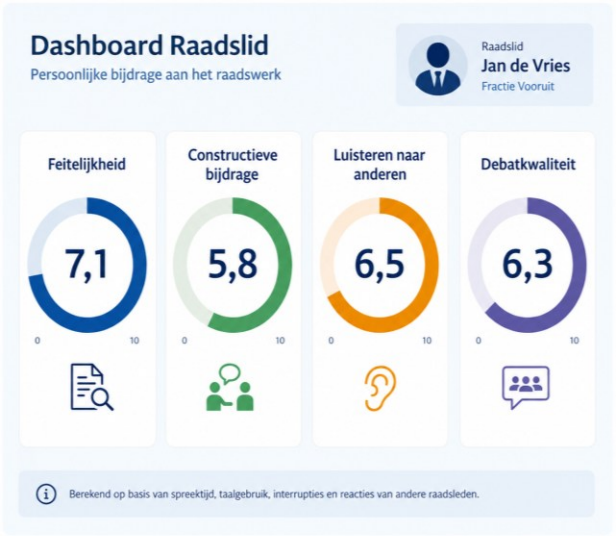
Kan dit, mag dit, willen we dit?

Wat gebeurt er als AI volksvertegenwoordiging gaat beoordelen

Stel we kunnen dit technisch maken…

- **Wie zou dit gebruiken?**
- **Wie zou willen dat deze cijfers openbaar worden?**

Iets complexer

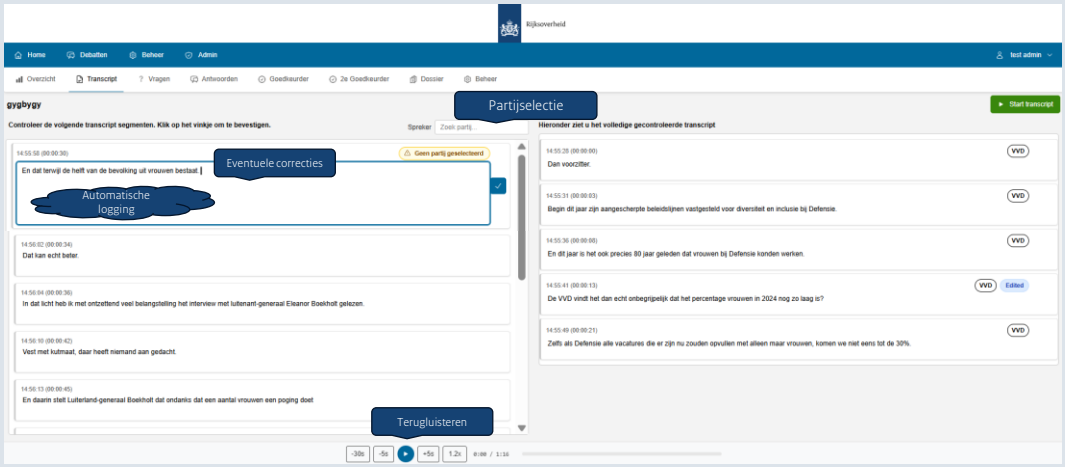

Inhoud

Snel een voorbeeld

Kies je voor transcriptie omdat je ervan gehoord hebt of voor iets dat je processen ECHT ondersteunt

8

Wie zou dit gebruiken?

9

Willen is kiezen

Technisch mogelijk en juridisch toegestaan is niet automatisch democratisch wenselijk

- Kan het?
  - Techniek, data, uitvoerbaarheid
- Mag het?
  - Wetgeving, bevoegdheden, rechten
- Willen we het?
  - Publieke waarden, democratische effecten en verantwoordelijkheid

Gelijkheid – Neutraliteit – Transparantie – Autonomie – Menselijke verantwoordelijkheid

De democratische cyclus

AI kan ondersteunen van inwonerssignaal en beleidsvoorstel tot uitvoering, controle en terugkoppeling

1. AI beïnvloedt niet alleen wat de raad ziet,
2. Ook hoe besluiten worden uitgevoerd en verantwoord.

Kijk voorbij de demo

Let niet alleen op wat beter gaat, maar ook op welke keuzes en verantwoordelijkheden daarmee samengaan.

- Wat wordt beter?
  - Sneller, toegankelijker, volledieger en/of begrijpelijker
- Welke keuzes verschuiven?
  - Selecteren, interpreteren, prioriteren en/of formuleren
- Wie houdt controle?
  - Wie controleert, corrigeert, verantwoordt en stopt

2. Demo

Korte demo om te laten zien dat juiste vragen, eisen ertoe doen en er veel losse tools geboden worden terwijl er betere opties voorhanden zijn die minder geld, werk etc. kosten en werkzaamheden beter ondersteunen.

Winst én overdracht

Iedere nieuwe mogelijkheid verschuift ook een keuze, vaardigheid of verantwoordelijkheid

We winnen	We dragen (mogelijk) over
Snelheid	Selectie
Toegankelijkheid	Interpretatie
Doorzoekbaarheid	Prioritering
Samenhang	Beoordelingscriteria
Ondersteuning	Zelfstandig oordeelsvermogen
Groter bereik	Controle over informatie

Welke kans en welk ongemak ziet u?

Let op: Tijdswinst kan als extra werk terugkomen!
-> Sneller produceren: Meer stukken, vragen, instrumenten, hogere verwachtingen, meer controle en uitvoering, meer informatie,

Tijdswinst in 1 handeling is geen tijdswinst in de keten

Rommel wordt overtuigend

AI kan van versnipperde en onvolledige bronnen een geloofwaardig antwoord maken

- Slechte scans
- Wisselende PDF-kwaliteit
- Ontbrekende metadata
- Verschillende documentversies
- Versnipperde dossiers
- Informatie buiten het raadsinformatiesysteem
- Onvolledige bronprocessen

"Op basis van het volledige dossier luidt de conclusie ....."

Fouten in publicaties kunnen bijdragen aan AI-fouten!
- Een niet gecontroleerde / geaccepteerde AI-samenvatting die online gepubliceerd wordt kan worden opgenomen in AI

Vragen:
- Is een waarschuwing dat iets niet door AI gecontroleerd is voldoende?
- Wordt controle en vrijgave straks een nieuwe Griffietaak?
- Mag de samenvatting de primaire ingang voor raadsleden en inwoners worden?

Willen we snelheid zonder volledige controle?

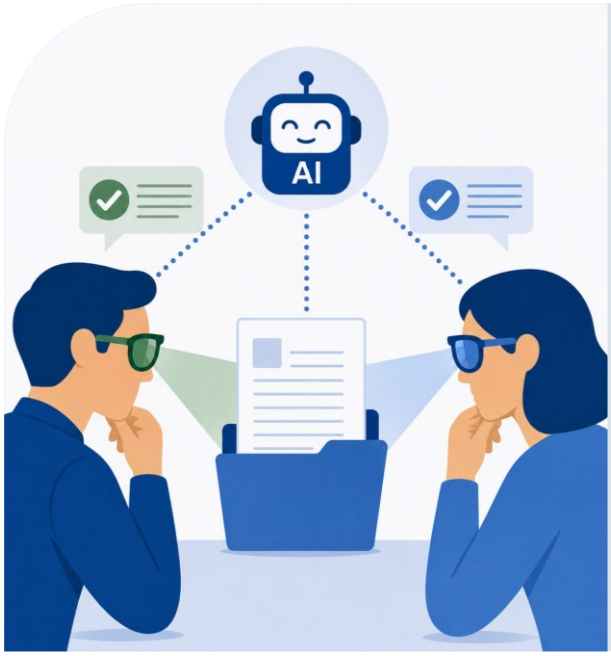
Filters sturen aandacht

Wie informatie selecteert en rangschikt, beïnvloedt wat politiek belangrijk lijkt

1. Wat wordt als belangrijk gemarkeerd?
2. Wie bepaalt de criteria?
3. Kan je als raad / Griffie de filters beheren / controleren?

Welke delen van AI-informatievoorziening moeten raadseigen zijn?
Welke kan je inkopen / delen?

AI praat u na

Een sturende vraag kan een overtuigend, bevestigend antwoord opleveren

- Waarom is dit voorstel financieel onverantwoord?
  - *"Het voorstel kent inderdaad ernstige financiële risico's…."*
- Waarom is dit voorstel een verstandige investering?
  - *"Het voorstel biedt inderdaad belangrijke maatschappelijke en financiële kansen…"*

Dezelfde bronnen. Twee overtuigende verhalen

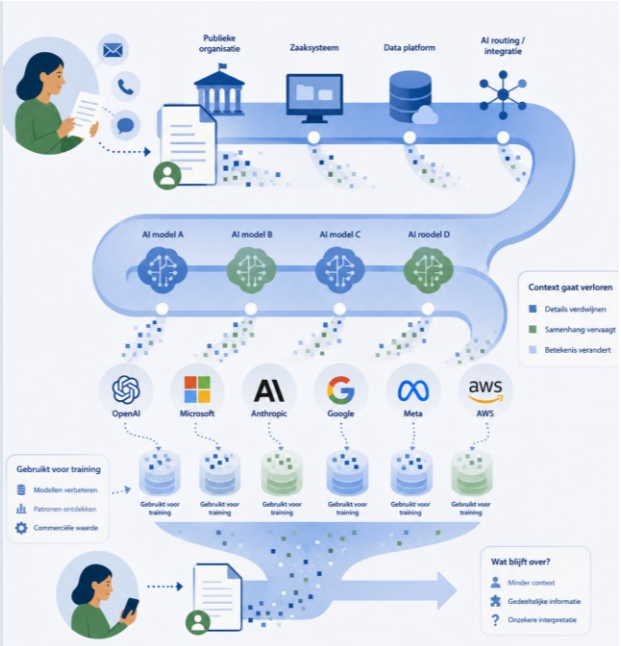
Mogelijk:
- Verlies tegenspraak
- Risico in sturende zoekvragen
- Eigen overtuigingen van Griffie / raadslid bevestigd

Sycophancy -> Confirmation BIAS

Gegevens reizen mee

Inwonersbrieven, inspraak, audio, video, casuïstiek kunnen buiten hun oorspronkelijke context terechtkomen

- Openbaar betekent niet: "*Vrij voor ieder gebruik*"
  Belangrijke vragen:
  1. Waar wordt dit verwerkt?
  2. Wie krijgt toegang?
  3. Wordt het gebruikt voor verdere training?
  4. Waar komt het terecht?
  5. Kan het worden teruggevonden en verwijderd?

De stem raakt vervuild

Bots, deepfakes en synthetische participatie kunnen urgentie en draagvlak nabootsen

- Echte initiatieven kunnen worden overschaduwd
- Kunstmatig gecreëerde urgentie
- Manipulatie van de lokale agenda
- Betrouwbaarheid van herkomst
- Verschil tussen aantal reacties & maatschappelijk draagvlak

Is volume hetzelfde als draagvlak?
Wil je AI gebruiken om synthetische participatie te herkennen? Wie bepaalt wat authentiek is?
Is iedere reactie een bruikbare reactie?

Het vinden van nieuwe (veiligere) manieren van (burger)participatie

Soeverein en Autonoom

Zelf aan het stuur: Europese en lokale systemen verkleinen de afhankelijkheden en dragen bij aan autonomie van de organisatie

- Expertmodellen leveren:
  - Transparantie
  - Minder bias
  - Gegevensbescherming
  - Autonomie
  - Duurzaamheid
  - Publieke expertise
- Nederlandse & EU bedrijven brengen
  - Meer veiligheid, zelf grip & controle op processen. Geen off-shoring van werk maar creatie van nieuw

Welke risico's zien jullie?

Vraag

Opdracht

Wat verandert in uw werk?

Welke huidige handeling kost straks minder tijd of wordt grotendeels door AI voorbereid?

1. Welke huidige handeling kost straks minder tijd of wordt grotendeels door AI voorbereid?
   - Bijvoorbeeld: transcriptie, metadata toevoegen, standaard samenvattingen maken, documenten zoeken, teksten formatteren, B1-versies / vertalingen
2. Welk oordeel, contact of besluit mag AI niet overnemen?
   - Bijvoorbeeld: Bepaalde politieke afwegingen, agendering, geheimhouding, procedureel oordeel, conflictbemiddeling, neutraliteitsbewaking, definitieve weergave, contact met inwoners, democratische verantwoordelijkheid
3. Welk nieuw werk, welke verantwoordelijkheid of welke expertise wordt belangrijker?
   - Broncontroles, datastewardship, kwaliteitsredactie, leveranciersregie, AI-geletterdheid, bias- en modellentests, correctieprocessen, procesontwerp, effectmeting, informatie- en procesregie

Let op: Wees zo duidelijk mogelijk over welke handeling je precies in welke werkzaamheden
Minder tijd kosten / door AI gedaan worden / Ontstaan / toenemen

Wat verandert er in uw werk?

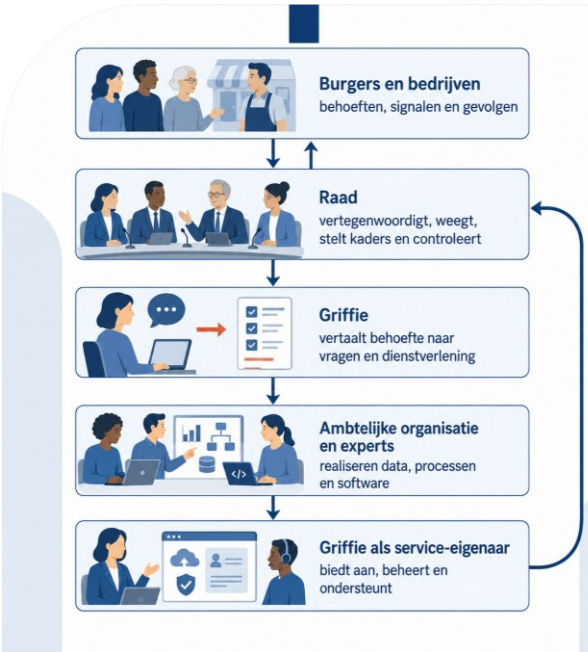
Als AI politieke infrastructuur wordt, heeft de raad een eigen digitale basis en service-eigenaar nodig

- **Raad en Presidium**
  - Bepalen waarden en grenzen
  - Stellen budgetten beschikbaar
  - Besluiten over gelijke toegang
  - Bepalen welke dienstverlening raadsbreed aangeboden wordt. (*Hiervoor meenemen in het hoe, wat, waarom*)
- **Griffie**
  - Service-eigenaar
  - Organiseert toegang en ondersteuning en bewaakt neutraliteit & gelijkheid
  - Organiseert continuïteit, archief, privacy
  - Ondersteunt beheer & leveranciersregie
- **Experts, IV en leveranciers**
  - Leveren vervangbare onderdelen, lossen technische fouten op, koppelen, testen, bouwen etc.

Vraag om waarde!

De raad bepaalt de publieke opgave en democratische grens – niet de techniek

- **Niet**
  - Kunnen we voor de raad een AI-tool inkopen?
- **Wel**
  - Welke verbetering willen we voor de raad, inwoners en bedrijven?
  - Welke informatiepositie heeft de raad daarvoor nodig?
  - Welke fouten en afhankelijkheden zijn onacceptabel?
  - Welke veilige basisvoorziening moet ieder raadslid krijgen?
  - Hoe weten we straks of de voorziening werkelijk bijdraagt?

Welke gemeentelijke capaciteit is nodig om de onafhankelijke informatiepositie van de raad duurzaam en veilig te ondersteunen?

De raadsvoorziening helpt nadrukkelijk mee om de gemeentelijke AI-transformatie op scherp te zetten met eigen regie en bescherming voor de raad

24

Bouw het vermogen

Veilige raadssoftware vraagt om gemeentelijke strategie, bronnen, mensen en beheer

- **4 voorwaarden**
  - **Richting**
    - AI-strategie & publiek doel
    - Eigenaarschap & prioriteiten
    - Samenhangend portfolio
  - **Bronnen**
    - Betrouwbare bronprocessen
    - Status, versie, herkomst
    - Machineleesbaarheid en correcties
  - **Mensen**
    - AI-geletterdheid
    - Multidisciplinaire expertise
    - Structurele capaciteit
  - **Regie**
    - Risicobeheersing en testen
    - Beheer, continuïteit & exit
    - Budget & totale kosten

25

Eis betere informatie

De raad bepaalt wat hij nodig heeft; het college organiseert hoe het wordt geleverd

Van	Naar
Losse pdf zonder duidelijke status	Bron, status, versie, correctheid
Leverancierclaim of totaalscore	Nulmeting, foutsoorten en onzekerheid
Alleen gemiddelde resultaten	Effecten per groep en minderheidspositie
“een mens controleert”	Taak, bevoegdheid, tijd en mogelijkheid tot afwijking
Eenmalige pilotrapportage	Incidenten, klachten, modelwijzigingen en herbesluit
Meer documenten	Betere, herbruikbare en controleerbare informatie

De raad stelt eisen aan de informatie, niet rechtstreeks aan de ambtenaar of leverancier.

Laat de keten werken

De griffier vertaalt de politieke informatiebehoefte naar een veilige raadsvoorziening

Een eenvoudige keten:

- **Inwoners en bedrijven**
  signalen, ervaringen, vragen en gevolgen
  ↕
- **Raad**
  vertegenwoordigt, weegt, stelt kaders, stelt budget vast en controleert
  ↕
- **Griffier als digitaal voorziener**
  vertaalt behoeften, is service-eigenaar, organiseert toegang, ondersteuning en kwaliteit
  ↕
- **College en ambtelijke organisatie**
  bouwen capaciteit, verbeteren bronnen en leveren techniek en expertise
  ↕
- **Veilige raadsvoorziening**
  - één basis voor alle raadsleden;
  - persoonlijke en gescheiden politieke werkruimten;
  - brongebonden informatie;
  - ondersteuning en onboarding;
  - logging, correcties en continuïteit.

2. Mogen

Van goed idee naar verantwoorde informatievoorziening

Mogen is geen stoplicht

Doel, informatie, gebruik en gevolgen bepalen wat verantwoord mogelijk is.

- Niet
  - Mag deze AI-tool?
- Wel
  - Mogen we deze toepassing, in dit proces, met deze informatie, voor dit doel zo gebruiken?

Doel – Informatie – Gevolg – Mogelijke risico's – Verantwoordelijkheid

Elke stap telt

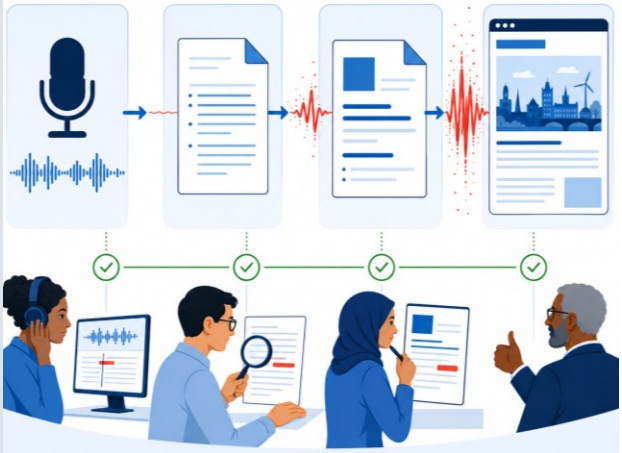
Een transcriptieketen bestaat uit meerdere verwerkingen, informatieobjecten en besluiten

Bijvoorbeeld

- Audio -> Transcript -> samenvatting -> publicatie -> hergebruik
  - Audio: Mogen we dit opnemen en verwerken? Welke wetten?
  - Transcript: welke status krijgt de nieuwe tekst / informatie? Wie controleert het? Onder welke wetten valt het?
    - > Woo? Archiefwet? Privacywetgeving? Etc.
  - Samenvatting: Wie controleert bron en betekenis?
  - Publicatie: Wie geeft de tekst onder verantwoordelijkheid vrij en wat zijn de risico's bij vrijgeven?
  - Hergebruik: hoe worden fouten en versies gecorrigeerd?

- **Je moet de hele keten (proces) doordenken.** Waar is het onderdeel van, wat er allemaal kan gebeuren en zaken controleren als
  - Bron
  - Redactiewerk
  - Tot formele vrijgave

- Bij welke stap / stappen ontstaat nieuwe verantwoordelijkheid

Mogen vraagt rolvastheid

De raad kadert, de griffier organiseert, deskundigen toetsen en de bevoegde actor beslist

- **Kaderen – Raad en presidium**
  - Publieke & democratische grenzen, lokale gebruiksregels, budget en capaciteit, informatie- en verantwoordingsbehoefte
- **Organiseren – Griffier als service-eigenaar**
  - Toepassing en informatieketen beschrijven, statussen en menselijke controles bepalen, deskundigen tijdig betrekken, correctie en ondersteuning organiseren
- **Toetsen – deskundigen en medezeggenschap**
  - FG, Juridisch, CISO, IV en Architectuur, archivaris, informatiebeheer, toegankelijkheid, P&O en OR/PVT, Inkoop en contractmanagement
- **Beslissen – bevoegde actor**
  - Pilot, gebruik of publicatie vrijgeven, restrisico aanvaarden, voorwaarden en stopcriteria vaststellen, aanpassen, opschalen of stoppen

De leverancier beslist nooit wat officieel, openbaar of acceptabel is

De wet is de ondergrens

Een toepassing moet passen binnen wetgeving, gemeentelijke randvoorwaarden én de eigen kaders van de raad

Er kan én mag veel, maar er zijn wel enkele belangrijke poorten

1. **Wetgeving**
   -

32

Wetten waar we mee te maken hebben

Bestuursrecht & openbaarheid

- Wet open overheid (Woo)
- Archiefwet
- Algemene wet bestuursrecht (Awb)
- Wet op de ondernemingsraden (WOR)

Data, privacy & veiligheid

- AVG / GDPR
- Cyberbeveiligingswet (CBW)
- NIS2

AI & intellectueel eigendom

- AI Act
- Auteurswet

Overkoepelend: Grondwet / mensenrechtenkader — non-discriminatie, privacy, vrijheid van informatie en behoorlijk bestuur

AI raakt documenten, besluiten, persoonsgegevens én publieke waarden.

33

De wet is de ondergrens

Een toepassing moet passen binnen wetgeving, gemeentelijke randvoorwaarden én de eigen kaders van de raad

Er kan én mag veel, maar er zijn wel enkele belangrijke poorten

1. **Wetgeving**
   - Wat moet
     - > AI Act (verordening), GDPR (AVG), Woo & Archiefwet, Gemeentewet, WOR, NIS2 etc.
2. **Gemeentelijke kaders**
   - Wat is intern toegestaan
     - > Informatieclassificatie e.d.
3. **Raadskader**
   - Wat mag binnen het raadswerk
     - > Waar gaat de raad voor staan?

Wettelijk mogelijk ≠ intern toegestaan ≠ passend binnen het raadswerk

Er is veel mogelijk

Belangrijkste –
welke raadsvraag brengt de organisatie in beweging

- **Impact**
  - Hoe bereidt het college de gemeente voor op wat AI verandert voor samenleving, inwoners, informatiepositie van de raad, dienstverlening en werk?
- **Voorbereiding**
  - Welke strategie, informatie, software en expertise zijn nodig?
- **Richting**
  - Welke waarde willen we bereiken en waar liggen de grenzen?
- **Besluit**
  - Welke kaders, investeringen (budget) en keuzes legt het college, wanneer aan de raad voor? Wat vraagt dit van de raad?
- **Verantwoording**
  - Wie is verantwoordelijk en hoe worden voortgang en risico's zichtbaar?

Welke vraag / vragen wordt / worden bij u onvoldoende gesteld?

AI-geletterdheid

Vermogen AI te begrijpen, gebruiken én kritisch te evalueren

- Dit omvat
  - Inzicht in de werking van AI-technologieën
  - Bewustzijn van impact ervan op de samenleving
  - Ethisch en verantwoord toepassen ervan
- Hangt af van
  - Rol / functie
  - Risico's & verantwoordelijkheden
  - Tools die je gebruikt
- Ethisch kader, art. 4 benadrukt
  - **Mensgerichtheid** – je blijft eindverantwoordelijk
  - **Transparantie –** AI mag geen 'black box' zijn
  - **Bewust gebruik** – je moet weten dat AI meedoet
- Materiaal m.b.t. geletterdheid
  - Papers: 1, 2 download

AI-geletterdheid = herkennen, doorvragen, kunnen gebruiken én (kunnen) beoordelen

36

3. Verandering van het werk

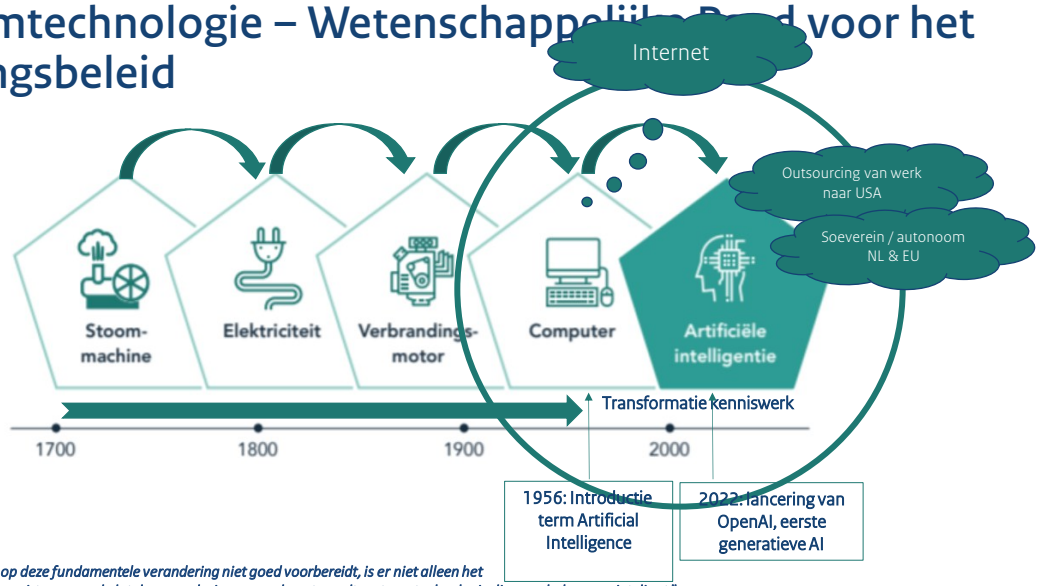
Werkverandering bij raad en griffie

37

Een verschuiving

	ANI: Artificial Narrow Intelligence	1e stadium	Machine Learning	Gespecialiseerd in 1 gebied. Lost 1 probleem op
	AGI: Artificial General Intelligence	2e stadium	'intelligente' machines	Referentie naar 'machine' die net als mens op meer gebieden kan acteren
	ASI: Artificial Super Intelligence	3e stadium	'bewuste' machines	Referentie naar 'machine' die verder gaat dan onze menselijke hersens kunnen op praktisch elk gebied

Systeemtechnologie – Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

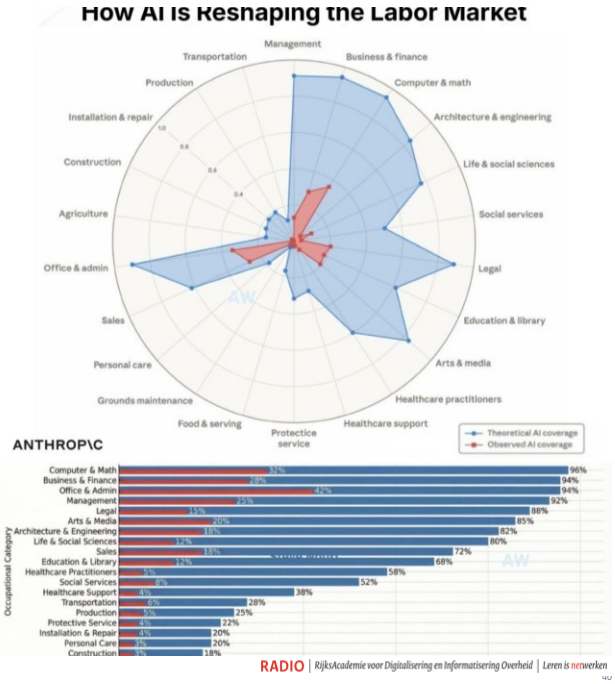

WRR: *"Als Nederland zich op deze fundamentele verandering niet goed voorbereidt, is er niet alleen het risico dat kansen worden gemist, maar ook dat de samenleving opgescheept wordt met een technologie die onze belangen niet dient."*

Markt én banen veranderen

80% van 80% verandert en wordt gedaan door machines

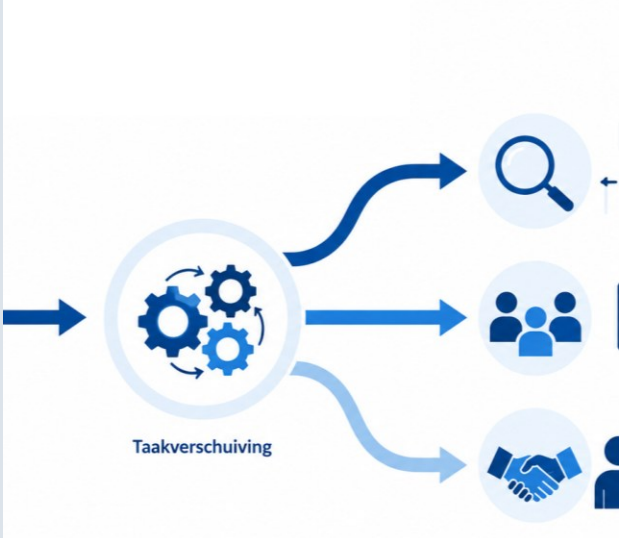
- Hoe jouw werk gaat veranderen door (Gen)AI
- Gaat kunstmatige intelligentie vanaf nu écht onze banen opvreten?
  - 1e voorbeelden zijn er
  - Werkzaamheden veranderen
  - Ook onderkend door Sociaal-Economische Raad (SER) en World Economic Forum (WEF)

Impact op werk

Rollen en kwaliteitsketen

- Taakverschuiving
  - Van auteur -> Regisseur
  - Van zoeken -> Toetsen
  - Van schrijven -> redigeren + verantwoorden
- Nieuwe kwaliteitsketen
  - Valideren, herleiden, documenteren, peer-review-achtig werken met AI-output
- Nieuwe rollen
  - Model-bouw, update & evaluatie
  - Prompt/werkstroomontwerp
  - Datastewardship, governance

Agentic AI

Een harmonie van Agents

- Vrijwel iedere informatieverwerkende handeling is te automatiseren
- Wat willen we? Waarom?
  - Waar voegen we écht waarde toe?

42

Van verandering naar keuze

Niet iedere verwachte verandering is ook een gewenste verandering

- Benutten
  - Welke verandering versterkt de informatiepositie, toegankelijkheid of kwaliteit van de raad
- Begrenzen
  - Welke verandering is alleen wenselijk met duidelijke voorwaarden en menselijke controle
- Beslist niet!
  - Welke verandering tast politiek oordeel, neutraliteit, gelijkheid of vertrouwen aan?
- Toetsvragen die kunnen helpen:
  - Welke democratische waarde wordt hierdoor versterkt?
  - Wie krijgt hierdoor meer of minder invloed?
  - Wat moet menselijk en politiek blijven?
  - Wie moet dit organiseren: raad, griffie, fractie of gezamenlijke expertise

AI verlaagt productiekosten van informatie & de snelheid – niet de verantwoordelijkheid voor een democratisch oordeel.

RADIO | RijksAcademie voor Digitalisering en Informatisering Overheid | Leren is netwerken

43

De Nederlandse Digitaliseringsstrategie
Samen versnellen

In een steeds verder digitaliserende wereld is de samenwerking tussen overheden, regie en een toekomstgerichte aanpak essentieel voor een weerbare samenleving en een sterke economie.

- Investeren in een eigen **overheidscloud** om data-autonomie te waarborgen.
- Gebruik van **AI** om maatschappelijke problemen op te lossen en administratieve lasten te verlagen.
- Verhogen van de **digitale weerbaarheid** en autonomie tegen cyberdreigingen door één overheidsbrede aanpak.
- **Centraal stellen van burgers en ondernemers** in contact met de overheid via proactieve en toegankelijke digitale diensten.
- Ontwikkelen van **digitale vaardigheden** en een moderne werkomgeving voor ambtenaren.
- Het federatief delen en benutten van **data** over overheidslagen heen, voor betere dienstverlening.

De samenwerking wordt breed gedragen door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal overleg (IPO) de Unie van Waterschappen, publieke dienstverleners en de Rijksoverheid.

44

4. Een ‘zachte’ landing
Handelingsperspectief vragen en afronding

Contact en hoe verder

- **Samen versnellen:** *AI werkt pas écht als we het ook in beleid, processen en teams verankeren*
- **Wil je verder:** *vraag gerust naar de andere trainingen op maat zoals prompten voor gevorderden, assistenten, agents, AI-ambassadeurstraining of onze workshops m.b.t. het vinden van use cases (en we hebben nog heel veel meer)*
- **Vragen:** *neem gerust contact op*

Voeg mij toe of volg mij op LinkedIn:
https://www.linkedin.com/in/jurriaanraaijmakers/

Blijf op de hoogte door regelmatige (AI-)posts

Opleidingen standaard & op maat,
Microlearnings, kleine basis op het gebied van AI

https://linkedin.com/jurriaanraaijmakers

0648380083

46